

УДК 930.85(=161.2=161.3)"19"

ГРИЦЕНКО Галина – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (grycenko84@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7047-5664>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.148717>

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ І БІЛОРУСІВ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

***Анотація.** У статті проаналізовано основні напрями культурно-просвітницької діяльності білоруських національних організацій у Києві та Одесі. Окреслено головні засоби популяризації білоруської культури серед українців, звернуто увагу на значення просвітницької роботи в білоруському державотворчому процесі. Висвітлено культурно-освітню діяльність Товариства «Просвіта» на території Поліського воєводства в 1920–1930-х рр. Відзначено, що «Просвіта» стала одним із головних осередків українського національно-культурного руху на Берестейщині в міжвоєнний період.*

***Ключові слова:** Україна, Білорусь, білоруські національні організації, Поліське воєводство, Товариство «Просвіта», національний рух.*

Постановка проблеми. Актуальність цього дослідження обумовлена близькістю української та білоруської культур, тому важливо з'ясувати, як білоруси та українці у міжвоєнний період підтримували власну національну самобутність. Національна проблема завжди посідала важливе місце в системі суспільних відносин, перетворившись на наріжний камінь соціальної і політичної мобілізації мас. Глибоке розуміння її сутності, вибір найбільш доцільної моделі вирішення національних аспектів залежно від конкретних умов багато в чому визначають ступінь зрілості суспільства, служать своєрідним показником ефективності руху на шляху національного самовизначення. Вивчення досліджуваної теми

сприятиме культурному діалогу між Україною та Республікою Білорусь на сучасному етапі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Культурно-просвітницька діяльність українців і білорусів у 1920–1930-ті рр. належить до недостатньо досліджених проблем не лише української, а й білоруської історичної науки. Питання діяльності білоруських організацій у Києві та Одесі частково висвітлено в праці білоруського історика-науковця М. Щавлінського [17]. Потрібно відзначити роботи білоруського історика О. Вабіщевича [2–3], які висвітлюють культурно-освітній рух на території Полісся в 1920–1930-х рр. Діяльність товариства «Просвіта» на західнобілоруських землях в українській історіографії спеціально не досліджували. Проблемам національно-культурного життя українців Берестейщини, Підляшшя, Холмщини в цей період присвячена монографія І. Винниченка [4]. Окремих аспектів проблеми торкаються у своїх розвідках вчені Ю. Крамар [9–10], О. Панасюк [13], І. Гнойовий [5].

Мета статті – визначити головні напрями культурно-просвітницької діяльності українців і білорусів в 1920–1930-ті рр.

Одним із головних осередків українського культурно-освітнього руху в міжвоєнній Польщі, крім Східної Галичини та Волині, стало Поліське воєводство. Український національно-політичний рух на Поліссі, досить слабкий і розпорошений на початку ХХ ст., у роки Першої світової війни поступово почав набирати організованих форм, здобуваючи щораз більше прихильників серед українців краю. Саме тоді тут з'явилися перші українські культурні й освітні осередки – гуртки Товариства «Просвіта» та українські народні школи. Організацією культурно-просвітницького життя на контрольованій німецькими й австрійськими військами території Полісся займалися галицькі громадські організації, а також вербункові комісаріати Українських січових стрільців. Один із перших осередків «Просвіти» на Поліссі виник у Бересті (1916) за сприяння вояків полку імені Т. Шевченка, сформованого з військовополонених українців, які служили раніше в російській армії [2, 110].

Зі свого боку, наступ німецьких військ на територію Віленщини, Гродненщини та Берестейщини в серпні-вересні 1915 р. спричинив паніку серед місцевого населення та породив пробле-

му біженства. Процес створення білоруських національних організацій в Україні проходив на хвилі переселенського руху.

У Києві 10 березня 1918 р. створено «Білоруську національну організацію на території України» [13, 111]. До її складу входили не лише біженці, а й воїни-білоруси. Керівним органом організації визначено правління у складі А. Головинського, М. Разумовського та М. Довнар-Запольського. Головна мета роботи – «об'єднання білорусів, підвищення їх національної самосвідомості, розвиток білоруської культури». У квітні 1918 р. керівництво організації видало відозву до всіх білоруських організацій на території України. У ній зазначалося: «Прийнявши на себе важку, але світлу і високу працю впровадження в життя цілої організації, правління кличе земляків до єднання і спільної роботи на користь свого народу і вважає, що в цій благодійній народній справі зустріне підтримку і прихильність дружнього йому народу українського та інших національних організацій на території Української Народної Республіки» [14, 263]. Цікавим є те, що оприлюднення відозви збіглося у часі з візитом Надзвичайної дипломатичної місії Білоруської Народної Республіки до Києва.

У квітні 1918 р. «Білоруська національна організація на території України» почала видавати щотижневу газету «Белорусское слово», згодом перейменовану в «Белорусское эхо». Уже 30 травня 1918 р. опубліковано перший номер нової білоруської газети [17, 177]. Часопис виходив російською мовою, хоча окремі матеріали друкували і білоруською. Головне завдання газети полягало в згуртуванні білорусів, які жили в Україні, установленні їхнього зв'язку з батьківщиною, підвищенні рівня національної самосвідомості. На сторінках газети вміщували твори М. Богдановича, Я. Коласа, Я. Дило, А. Бурбіса, Я. Карського [17, 178]. Велику увагу приділяли творчості Я. Купали (1882–1942), який висловлював національну ідею білорусів такими словами: «Ми – білоруси». У своєму вірші «А хто там ідзе?» він оголосив про існування білоруського народу як самобутнього, неповторного, самостійного етносу, що вимагає до себе поваги й визнання з боку інших народів. Національна ідея стала стрижнем національної самосвідомості білорусів. Словами «Ми – білоруси» визначаються й життєві цінності білоруського етносу, його світосприйняття, мислення та тип поведінки [6, 145].

Велику культурно-просвітницьку роботу серед білоруського населення проводили білоруські організації в Одесі. Тут потрібно відзначити діяльність білоруського товариства «Гай», метою якого було сприяти піднесенню національної самосвідомості білоруського народу й відродження Білорусі [13, 114]. У статуті білоруської національної організації «Гай» в Одесі визначено такі завдання: об'єднання білоруського народу; проведення культурно-просвітницької та агітаційної роботи; піклування про біженців-білорусів і найбіднішого населення. Свою діяльність товариство «Гай» виконувало, створюючи хати-читальні, білоруські школи, музеї та театри. Навесні 1918 р. організація об'єднавала переважно білоруську інтелігенцію та нараховувала близько 500 осіб [13, 115]. Основні засоби поповнення каси товариства складали членські внески, пожертвування й прибутки від концертів. На початку своєї діяльності білоруський «Гай» влаштовував щотижневі зібрання білорусів, читання лекцій білоруською мовою.

Одним із найважливіших завдань, які прагнули реалізувати білоруські організації в Одесі, було питання відкриття тут білоруських національних шкіл. Наприкінці липня 1918 р. Білоруська національна рада й Комісаріат домовилися з українською владою про відкриття з нового навчального року в Одесі тридцяти нижчих національних училищ, утримання яких зобов'язувалася взяти на себе Одеська міська управа [14]. Водночас планувалося відкрити Білоруську приватну гімназію з викладанням російською мовою, проте передбачалось запровадити в освітній процес предмети з білорусознавства. Однак білоруським національним організаціям в Одесі такі плани реалізувати не вдалося через відсутність фінансових засобів і складність політичного становища Української держави.

Слід відзначити, що культурно-просвітницька робота білоруських організацій на території України не була відокремленою від культурно-просвітницьких процесів на території Білорусі. Керівництво білоруських товариств у Києві та Одесі підтримувало контакт не лише з Народним секретаріатом Білоруської Народної Республіки, а й з іншими громадськими організаціями, наприклад, зі створеною в липні 1918 р. у Мінську «Просвітою» та товариством «Батьківщина». О. Гарун із цього приводу писав:

«Є одна галузь громадсько-політичного життя, яка в цілому і завжди повинна знаходитись в білоруських руках. Це – просвіта» [13, 113]. Білоруси, які проживали на території України, долучалися до різного виду пропагандистських заходів, проведених на їхній батьківщині задля популяризації білоруської культури, зокрема до проведення в Мінську історико-етнографічної виставки. За прикладом мінських громадсько-культурних діячів відбулися аналогі дні «білоруського значка». Можна припустити, що культурно-просвітницька діяльність білоруських організацій на території України була спрямована й на те, щоб у середовищі воїнів-білорусів і біженців-білорусів сформувати підтримку ідеї власної національної держави. Така думка підкріплювалася тезою про самотність білоруського народу, його мову й культуру. Отже, окрема нація повинна мати свою державу. Після повернення вимушених переселенців на батьківщину білоруси не відкидали б національних гасел білоруського уряду, а включилися у боротьбу за створення самостійної суверенної національної Білоруської держави.

Пожвавлення українського національного руху на Поліссі почалося після того, як у березні 1918 р., за умовами Берестейського мирного договору, землі Холмщини, Підляшшя, Полісся були передані Українській Народній Республіці. Саме тоді розпочався справжній процес «українізації Полісся» [9, 53]. За сприяння української влади того ж року в Бересті організовано курси українознавства для вчителів, створено українську школу, відкрито книгарню. 1 грудня 1918 р. за ініціативи комісара Холмської губернії УНР Олександра Сорописа-Йолтуховського на Поліссі відбувся установчий з'їзд Товариства «Просвіта». Тоді ж гуртки товариства виникли в містечку Чернавчицях (неподалік Берестя) і в Кобрині [7].

Драматичні події, пов'язані з польсько-українською і польсько-радянською війнами, на деякий час загальмували розвій політичного та культурного життя в краї, не давши можливості утвердитись українським впливам серед мешканців Полісся.

Відродження «Просвіти» на території Поліського воєводства розпочалося вже після підписання у березні 1921 р. Ризького мирного договору. Цей процес проходив із величезними труднощами. У грудні 1922 р. група місцевої української інтелі-

генції, за сприяння послів Української парламентської репрезентації і членів львівської «Просвіти», подала заяву про реєстрацію організації польською владою. У заяві названо членів майбутньої управи Товариства, серед яких переважали прихильники Українського національно-демократичного об'єднання (далі – УНДО). Це – місцевий лікар Василь Дмитріюк, адвокати Володимир і Василь Криницькі, Павло Артемюк, Микола Крижанівський, лікар Павло Король [4, 132]. Після тривалої бюрократичної тяганини в березні 1923 р. поліський воєвода затвердив статут «Українського культурного товариства “Просвіта” на Поліссі» з центральною управою в Бересті [4, 133]. Очолив Товариство місцевий український діяч В. Дмитріюк, якого 1922 р. було обрано послом до Сейму.

У перші роки існування Товариство «Просвіта» на Поліссі обмежувало свою діяльність головно територією Берестя та Берестейського повіту. Формально товариство було регіональною організацією, незалежною від головної управи у Львові. Відповідно до статуту, «Просвіта» діяла на всій території Поліського воєводства без права заснування місцевих філій. Головною метою своєї діяльності Товариство проголосило «розвиток просвіти й піднесення культурного рівня українського населення Полісся» [15].

Пожвавлення українського культурно-освітнього руху на Поліссі викликало неабияке занепокоєння польської влади. У звіті поліського воєводського управління щодо суспільно-політичної ситуації за червень 1923 р. зазначено, що «акція українських діячів проти польської початкової школи підтримується українським населенням, а у деяких місцевостях натрапляє на придатний ґрунт» [3, 112]. В одному зі звітів корпусу охорони прикордоння за 1923 р. відзначено активізацію діяльності «Просвіти» на Поліссі: «Цей рух небезпечніший за більшовизм, бо його керівники – люди інтелігентні, переважно з вищою освітою... Організація загалом досить активна, успішно розвиває агітацію по селах. У цьому особливо відзначаються попи (священники) й учителі українського походження. Чим далі на південь, тим сильнішою є діяльність “Просвіти”. На цих теренах агітатори поводяться дуже вороже, просто зухвало, відверто налаштовують населення проти Польщі» [14, 263]. У документі

йшлося про потребу посилити нагляд розшукової поліції (дефензиви) за осередками «Просвіти» в Бересті, Пінську, Сарнах, Лунініці, інших містах і містечках воєводства.

Зразковою стала приватна українська школа, заснована інтелігенцією Берестя. Приватна школа імені О. Стороженка почала діяти при товаристві «Просвіта на Поліссі» з першого вересня 1924 р. [16]. Добився цього, як і відкриття товариства «Просвіта на Поліссі», посол від Поліського воєводства в Сейм В. Дмитріюк. Він неодноразово особисто був у тій справі на прийомі у воєводи.

Назву таку обрали тому, що пам'ять про останні роки життя письменника О. Стороженка, проведені в селі Тришин (зараз у межах Берестя), ще зберігалася у селян. У 20-х рр. ХХ ст. могила Стороженка була впорядкована заходом берестейської української громади, а у 1924–1935 рр. у Бересті під піклуванням місцевої «Просвіти» діяла приватна українська семирічна школа імені О. Стороженка. Один із перших осередків «Просвіти» на Поліссі виник у Бересті 1916 р. за письменника О. Стороженка.

Появу у Бересті власної школи місцеві українці сприйняли з великим оптимізмом. У 1926 р. на базі школи діячі «Просвіти» і Українського Центрального Комітету, який гуртував вихідців із Наддніпрянщини, навіть пробували відкрити приватну мішану трикласну гімназію, що була потрібна як черговий рівень освіти для випускників середньої школи імені О. Стороженка.

Незважаючи на швидку організаційну розбудову «Просвіти» на Поліссі в 1920-х рр., існували й чималі труднощі в діяльності її осередків на місцях. Вони були пов'язані не лише з утисками польської влади, а й із гострою нестачею фінансових коштів. Певну допомогу організації надавали українські послы, центральна управа «Просвіти» у Львові, західноукраїнські політичні партії. Деякий час фінансова допомога для Товариства надходила із-за кордону – з Радянської України. Так, у поданому на обговорення Бюро ЦК КП (б)У проєкті кошторису витрат на українську роботу за кордоном (документ датовано 6 січня 1927 р.) серед іншого передбачалося виділити кошти на утримання середніх шкіл у Бересті й Пінську (по 400 крб одноразової допо-

моги), створення в цих же містах сільськогосподарських шкіл (по 3 тис. крб), організацію «Просвіти» в Кобрині й Пінську (по 200 крб) [2, 111].

Акція очищення «Просвіти» від впливів комуністів розпочалася 1928 р., коли за ініціативи посла В. Дмитріюка було внесено зміни до статуту (Товариство змінило назву на «Українське товариство Просвіта на Поліссі»). Майже відразу після цього було замінено персональний склад управ філій організації в Бересті та Кобрині [7]. До них увійшли люди, далекі від комуністичних поглядів.

Позиції «Просвіти» значною мірою підірвалися політичним екстремізмом комуністів, які прагнули надати їй роботі революційного характеру [10, 61]. Урешті це призвело до розколу всередині організації: місцеві осередки поривають зв'язки з головною управою в Бересті.

Конфлікт між головною управою Товариства та її місцевими осередками негативно відбився на становищі «Просвіти» на Поліссі. Чергову хвилю репресій проти української організації розгорнула й місцева польська адміністрація. 1933 р. польський воєвода В. Костек-Бернацький поставив перед головною управою «Просвіти» вимогу негайного усунення з Товариства всіх «підривних елементів», тобто комуністів [10, 62]. В іншому випадку служба безпеки Поліського воєводства погрожувала повною забороною діяльності товариства в краї.

Під тиском адміністративно-поліційних органів тодішній голова «Просвіти на Поліссі» О. Базилевич змушений був 1 червня 1932 р. закрити 30 бібліотек-читалень, які тією чи тією мірою були опановані впливами комуністичних елементів. Тоді ж було закрито українську школу імені О. Стороженка в Бересті – один з останніх українських культурно-освітніх осередків на Поліссі [2, 115]. Ці заходи польської влади мали вкрай негативні наслідки для національно-культурного життя місцевого українського населення.

Висновки. Отже, культурно-просвітницька діяльність білоруських національних організацій здебільшого була представлена в Києві та Одесі. Першочерговими завданнями білоруських громадських товариств була популяризація білоруської культури. Білоруські товариства в Києві й Одесі в проведенні націо-

нально-культурної, просвітницької роботи досягли значних успіхів. Основними напрямками діяльності організацій були об'єднання білорусів, що проживали на території України, забезпечення їхнього зв'язку з батьківщиною та підтримка національної державності.

Репресивна політика польської влади на початку 1930-х рр. призвела до припинення діяльності Товариства «Просвіта» на території Поліського воєводства. Відповідно до концепції національної політики польської влади, Полісся мало стати своє рідним бар'єром для поширення українського руху на північно-східні землі Польщі. Наприкінці міжвоєнної доби на території Полісся фактично не залишилося організаційних структур українського національно-культурного руху.

Знання форм і способів роботи просвітянських інституцій із невеликими громадами дасть змогу й сьогодні успішно проводити просвітницьку роботу, популяризувати освіту, українську мову, літературу та культуру.

Перспективним напрямом подальшого дослідження проблеми є вивчення українсько-білоруських культурно-просвітницьких зв'язків другої половини ХХ ст.

Література

1. Білоруський національний рух на початку 20 століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litcey.in.ua/re>.
2. Вабіщевич О. Український культурно-просвітній рух на Поліссі (1920 – 1930-ті рр.) / О. Вабіщевич // Пам'ятки України: історія та культура. – 2002. – № 3–4. – С. 110–115.
3. Вабішчэвіч А. Нацыянальна-культурнае жыццё Заходняй Беларусі (1921–1939) : манаграфія / А. Вабішчэвіч. – Брэст, 2008. – 320 с.
4. Вінниченко І. Українці Берестейщини, Підляшшя і Холмщини в 1-й половині ХХ століття: хроніка подій / І. Вінниченко. – К. : ВАТ «Книжк. друк. наук. кн.», 1997. – 288 с.
5. Гнойовий І. Українська народна школа ім. Ол. Стороженка у Берестю та польська шкільна політика на Північно-західних українських землях / І. Гнойовий // Літопис Волині. – 1990. – Ч. 5. – С. 85–93.
6. Гриценко Г. Білорусько-українські культурні зв'язки другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / Г. Гриценко. – Львів : ПАІС, 2015. – 192 с.
7. Дмитріюк В. Спомин з років 1918 – 1927 / В. Дмитріюк // Голос Берестейщини. – 1995. – № 1 (13). – С. 2, 4.

8. Документы и материалы по истории Белоруссии / под ред. В.Н. Перцева. – Мн. : Изд. АН БССР, 1953. – Т. 3. – 1019 с.

9. Крамар Ю. Діяльність українського культурно-освітнього товариства «Просвіта» на території Поліського воєводства в 1920 – 1930-ті рр. / Ю. Крамар // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2014. – Вип. 7. – С. 50–55.

10. Крамар Ю. Ліквідація товариства «Просвіта» на західноволинських землях (1928 – 1932 рр.): причини та наслідки / Ю. Крамар // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – Вип. 3. – С. 58–63.

11. Науменко В. Из записной книжки (Несколько мелочей из жизни А.П. Стороженка) / В. Науменко // Киевская старина. – 1886. – № 5. – С. 180.

12. Панасюк А.П. Формирование национально-культурной политики Белорусской народной Республики в 1918 г. / А.П. Панасюк // Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. – Серыя 2 : Гісторыя. Эканоміка. Права. – Брест, 2015. – С. 103–112.

13. Панасюк О. Культурно-просвітницька діяльність білоруських національних організацій на території України в 1918 р. / О. Панасюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – Вип. 3. – С. 111–115.

14. Папакін А. Документи з історії України у архівах Республіки Білорусь / А. Папакін // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Іст. науки. – Острог, 2010. – Вип. 15. – С. 261–264.

15. Статут Українського товариства «Просвіта» на Поліссі. – Brześć : n/B, 1928.

16. Харитончук А. Українська школа в Бересті на Поліссі / А. Харитончук // Голос Берестейщини. – 1992. – № 2 (4). – С. 1–2.

17. Щавлинский Н. Деятельность национальных белорусских организаций в Киеве и Одессе в 1917–1918 годах / Н. Щавлинский // УІЗ. – 2009. – Вип. 12. – С. 176–181.

References

1. *Biloruskyi natsionalnyi rukh na pochatku 20 stolittia [Belarusian national movement in the early 20th century]*. (n.d.). Retrieved from <http://litcey.in.ua/re> [in Ukrainian].

2. Vabishchevych, O. (2002). *Ukrainskyi kulturno-prosvitnii rukh na Polissi (1920 – 1930-ti rr.) [Ukrainian cultural and educational movement in Polissya (1920 – 1930's)]*. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura – Ukraine's Monuments: History and Culture*, 3–4, 110–115 [in Ukrainian].

3. Vabishchevich, A. (2008). *Natsyianalna-kulturnae zhytctce Zakhodniai Belarusi (1921 – 1939) [National and cultural life of Western Baie Larus (1921 – 1939)]*. Brest [in Belarus].

4. Vinnychenko, I. (1997). *Ukraintsi Beresteishchyny, Pidliashshia i Kholmshchyny v 1-ii polovyni XX stolittia: khronika podii [Ukrainians of Beresteyschyny, Podlasie and Kholmshchyna in the first half of the twentieth century: Chronicle of Events]*. Kyiv: VAT «Knyzhk. druk. nauk. kn.» [in Ukrainian].

5. Hnoiovyi, I. (1990). *Ukrainska narodna shkola im. Ol. Storozhenka u Berestiu ta polska shkilna polityka na Pivnichno-zakhidnykh ukrainskykh zemliakh [Ukrainian folk school them. Ol. Storozhenka in Berestya and Polish school politics in the North-Western Ukrainian lands]*. *Litopys Volyni – Chronicle of Volyn*, 5, 85–93 [in Ukrainian].

6. Hrytsenko, H. (2015). *Bilorusko-ukrainski kulturni zviazky druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. [Belarusian-Ukrainian cultural relations of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries]*. Lviv: PAIS [in Ukrainian].

7. Dmytriuk, V. (1995). *Spomyn z rokiv 1918 – 1927 [Memorial from 1918 to 1927]*. *Holos Beresteishchyny – Voice of Beresteyschyny*, 1 (13), 2, 4 [in Ukrainian].

8. Pertceva, V.N. (Ed.). (1953). *Dokumenty i materialy po istorii Belorussii [Documents and materials on the history of Belarus]*. (Vol. 3). Minsk: Izd. AN BSSR [in Russian].

9. Kramar, Yu. (2014). *Diiialnist ukrainskoho kulturno-osvitnoho tovarystva «Prosvita» na terytorii Poliskoho voievodstva v 1920 – 1930-ti rr. [The activities of the Ukrainian cultural and educational Society «Prosvita» in the territory of the Polesie Voivodship in the 1920 – 1930 years]*. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific herald of the Lesia Ukrainka Eastern European National University*, 7, 50–55 [in Ukrainian].

10. Kramar, Yu. (2016). *Likvidatsiia tovarystva «Prosvita» na zakhidnovolynskykh zemliakh (1928 – 1932 rr.): prychnyny ta naslidky [Liquidation of the «Prosvita» Society in Western Ukraine (1928 – 1932 years): Causes and Consequences]*. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific herald of the Lesia Ukrainka Eastern European National University*, 3, 58–63 [in Ukrainian].

11. Naumenko, V. (1886). *Iz zapisnoi knizhki (Neskolko melochei iz zhizni A.P. Storozhenka) [From a notebook (A few little things from the life of A.P. Storozhenka)]*. *Kievskaiia starina – Kyiv old times*, 5, 180 [in Russian].

12. Panasiuk, A.P. (2015). *Formirovanie natsionalno-kulturnoi politiki Belorusskoi narodnoi Respubliki v 1918 g. [Formation of the national-*

cultural policy of the Belarusian People's Republic in 1918]. *Vesnik Brestskaga universiteta. Seriya 2: Gistoryia. Ekanomika. Prava – Bulletin of the Brest University. Series 2: History. Economy. Right* (pp. 103–112). Brest [in Belarus].

13. Panasiuk, O. (2016). Kulturno-prosvitnytska diialnist biloruskykh natsionalnykh orhanizatsii na terytorii Ukrainy v 1918 r. [Cultural and educational activities of the Belarusian national organizations on the territory of Ukraine in 1918]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific herald of the Lesia Ukrainka Eastern European National University*, 3, 111–115 [in Ukrainian].

14. Papakin, A. (2010). Dokumenty z istorii Ukrainy u arkhivakh Respubliky Bilorus [Documents on the history of Ukraine in the archives of the Republic of Belarus]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seria: Istorychni nauky – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Series: Historical science*, 15, 261–264. Ostroh [in Ukrainian].

15. *Statut Ukrainskoho tovarystva «Prosvita» na Polissi [Statute of the Ukrainian Society «Prosvita» in Polissya]*. (1928). Brześć [in Ukrainian].

16. Kharytonchuk, A. (1992). Ukrainska shkola v Beresti na Polissi [Ukrainian school in Berest in Polesie]. *Holos Beresteishchyny – Voice of Beresteyschyny*, 2 (4), 1–2 [in Ukrainian].

17. Shchavlinskii, N. (2009). Deiatelnost natsionalnykh belorusskikh organizatsii v Kieve i Odesse v 1917–1918 godakh [Activities of national Belarusian organizations in Kiev and Odessa in 1917–1918]. *Ukrainskyi istorychnyi zbirnyk – Ukrainian historical collection*, 12, 176–181 [in Russian].

HRYTSENKO Halyna – Candidate of Historical Science, Senior Lecturer of the World History and Special Historical Disciplines Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (grycenko84@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7047-5664>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.148717>

CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF UKRAINIANS AND BELARUSIANS DURING THE INTERWAR PERIOD

Abstract. *The article analyzes the main directions of cultural and educational activities of the Belarusian national organizations in Kyiv and Odessa. It describes the basic tools of popularization of Belarusian culture among Ukrainians. The attention is paid to the sig-*

nificance of educational work in the Belarusian state-building process. This paper indicates that cultural and educational activities of the Belarusian organizations in Ukraine were not separated from cultural and educational activities in Belarus. Belarusian organizations' leaders in Kyiv and Odessa did not only contact with People's Secretariat of the Belarusian Democratic Republic but also with public organizations.

The data clarifies the cultural and educational activities of the Prosvita Society of Polissya Voivodeship in 1920–1930's. This article shows that Prosvita became one of the main centres of Ukrainian national-cultural movement in Beresteyshchyna during the interwar period. The analysis of Prosvita activities illustrates the basic forms of the Ukrainian cultural and educational life in the interwar Poland, reveals the regional peculiarities of the Polish national politics towards Ukrainian people of Beresteyshchyna, finds out the character of the relationships between the authorities and the local Ukrainian community.

Key words: *Ukraine, Belarus, Belarusian national organizations, Polissya Voivodeship, the Prosvita Society, liberation movement.*

Стаття надійшла до редакції 19.10.18